

Målnummer: Ö5644-12 **Avdelning:** 1

Domsnummer:

Avgörandedatum: 2014-05-09

Rubrik: Förmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen (1970:979) föreligger om en fordran grundar sig på ett avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke har ingått under rekonstruktionen, oavsett när fordran tjänats in eller om den kan göras gällande först sedan rekonstruktionen avslutats. Uppsägningslön har ansetts vara förenad med sådan förmånsrätt trots att uppsägning skedde först sedan företagsrekonstruktionen hade avslutats.

Lagrum: 10 § förmånsrättslagen (1970:979)

Rättsfall:

REFERAT

Göteborgs tingsrätt

Göteborgs tingsrätt beslutade den 12 juli 2010 om företagsrekonstruktion för CDC construction & services AB. Den 30 juli 2010 anställdes K.-J.H. med rekonstruktörens samtycke som verkställande direktör i bolaget. Rekonstruktionen avslutades med offentligt ackord den 30 november 2010.

Den 23 juni 2011 försattes CDC construction & services AB i konkurs genom beslut av tingsrätten. Konkursförvaltaren sade den 1 juli 2011 upp K.-J.H. med anledning av konkursen.

K.-J.H. bevakade i konkursen en fordran på 1 145 764 kr, avseende 12 månaders uppsägningslön enligt anställningsavtalet, och yrkade förmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen.

Förvaltaren anmärkte mot bevakningen och gjorde gällande dels att K.-J.H. inte hade rätt till betalning för mer än sex månaders uppsägningslön samt att han var skyldig att avräkna inkomster som han förvärvat under uppsägningstiden, dels att fordringen inte skulle vara förenad med förmånsrätt.

Till stöd för sin talan i frågan om förmånsrätt anförde parterna i tingsrätten följande.

K.-J.H.: Eftersom K.-J.H:s fordran grundas på ett anställningsavtal som ingåtts med rekonstruktörens samtycke under tiden som företagsrekonstruktion pågick i CDC ska fordran enligt 10 § 1 st. 4 förmånsrättslagen ha bästa förmånsrätt i efterföljande konkurs. En arbetstagares lönefordran och fordran på lön under uppsägningstid uppkommer redan vid anställningsavtalets ingående och inte vid ett senare tillfälle. Superförmånsrätten upphör inte att gälla i samband med att en företagsrekonstruktion avslutas. Om så vore fallet, skulle superförmånsrätten vara utan verkan i den efterföljande konkursen, vilket är orimligt.

Konkursförvaltaren: K.-J.H:s fordran ska inte utgå med superförmånsrätt. Superförmånsrätt kan endast göras gällande då en rekonstruktion övergår i konkurs och då endast för fordringar som uppkommit och intjänats under rekonstruktionstiden. De fordringar som intjänats efter

rekonstruktionsförfarandet avslutades omfattas således inte av superförmånsrätt i den efterföljande konkursen. En lönefordran är avhängig av att arbetstagaren utför arbete och uppkommer löpande och inte vid avtalets tecknande. Avtalet är bara en utgångspunkt, där rätten till betalning påverkas av flera andra efterföljande faktorer. Först när arbetstagaren sägs upp uppkommer rätten till uppsägningslön. Uppsägningslönen förfaller månad för månad och är som regel avhängig av att arbetstagaren utför arbete. K.-J.H. blev uppsagd under konkursen och eftersom han inte blev uppsagd under företagsrekonstruktionen har han inte superförmånsrätt för sin fordran. Att tillerkänna en fordran av den här typen superförmånsrätt skulle skapa eviga superförmånsrätter, vilket blir orimligt. En evig superförmånsrätt skulle undergräva företagsinteckningens värde. Det framgår inte av lagtexten att lagstiftarens avsikt varit att skapa eviga förmånsrätter. Om detta hade varit avsikten skulle det uttryckligen ha angetts i lagtexten eller i förarbetena.

Tingsrätten (rådmannen Leif Dylin) meddelade beslut den 16 april 2012.

Tingsrättens bedömning

Tingsrätten fann på anförda skäl att förvaltarens anmärkning skulle ogillas såvitt avsåg uppsägningstidens längd och avräkningsskyldigheten. Härfter anförde tingsrätten följande.

Ska fordran utgå med superförmånsrätt enligt 10 § 1 st. 4 förmånsrättslagen?

Ostridigt är att K.-J.H:s fordran på uppsägningslön har sin grund i det anställningsavtal som träffades mellan honom och CDC med rekonstruktörens samtycke under företagsrekonstruktionen. Tvisten gäller betydelsen av att K.-J.H. inte blev uppsagd under företagsrekonstruktionen, utan först efter att denna hade avslutats med ett offentligt ackord, och av att uppsägningslönen således inte intjänades under rekonstruktionstiden.

Enligt 10 § 1 st. 4 förmånsrättslagen ska allmän förmånsrätt följa med fordringar som grundar sig på avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke träffat under en företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion.

Vid införandet av 10 § 1 st. 4 förmånsrättslagen uppmärksammade Lagrådet regeringen på svårigheten att i vissa fall fastslå när en fordran uppkommit och nämnde då särskilt fordran på lön. Regeringen delade Lagrådets åsikt och anförde att man därför skulle undvika att tala om fordrans uppkomst som det avgörande momentet i lagtexten och i stället uttryckligen ange att superförmånsrätten skulle avse de fordringar som grundades på ett avtal som gäldenären träffat under företagsrekonstruktionen (prop. 1995/96:5 s. 134).

Att fordran på uppsägningslön bör anses ha uppkommit redan genom anställningsavtalet har också stöd i den juridiska doktrinen. (Se Erik Danhard, Konkursarbetsrätt, s. 430, och Tryggve Hellners och Mikael Mellqvist, Lagen om företagsrekonstruktion, en kommentar, s. 172.)

När det gäller en arbetstagers fordran på uppsägningslön anser tingsrätten vidare att det ligger nära till hands att bedöma det som att fordran på uppsägningslön har sin väsentliga grund i anställningsavtalet, eftersom det är vid avtalets ingående som rätten till uppsägningslön i händelse av uppsägning uppstår och att fordran på uppsägningslön därför ska anses ha uppkommit redan vid avtalets tecknande. Stöd för denna slutsats finns i NJA 2009 s. 291. HD konstaterar i domen att även om en fordran inte slutligt uppkommit vid en kritisk tidpunkt så kan den i en specifik tillämpningssituation ändå anses ha förelegat redan vid den kritiska tidpunkten, om åtminstone viss eller vissa - om än inte alla - för fordringens slutliga tillblivelse nödvändiga omständigheter förelegat vid den tidpunkten. Enligt tingsrättens mening är själva uppsägningstillfället en sådan omständighet som gör att förhållandet blir fullgånget.

Förarbetena och lagtexten innehåller inget om att en fordran kan förlora sin superförmånsrätt om en företagsrekonstruktion lyckas. Tingsrätten anser därför att konkursförvaltarens invändning beträffande detta kan lämnas utan avseende.

Tingsrätten anser sammanfattningsvis att ordalydelsen i lagtexten tillsammans med det anförda ger att K.-J.H:s fordran på uppsägningslön ska vara förenad med superförmånsrätt i enlighet med hans bevakning. Anmärkningen ska därför ogillas.

Beslut

Tingsrätten ogillar konkursförvaltarens anmärkningar mot bevakning nr 126. I följd av ogillandet förklarar tingsrätten att K.-J.H. har rätt till betalning i konkursen för uppsägningslön under tolv månaders uppsägningstid med bevakad fordran 1 145 764 kr, att avräkningsskyldighet inte ska föreligga för inkomster som K.-J.H. förvärvat eller förvärvat under uppsägningstiden och att den fordran som K.-J.H. bevakat ska vara förenad med förmånsrätt i konkursen enligt 10 § 1 st. 4 förmånsrättslagen.

Hovrätten för Västra Sverige

Konkursboet överklagade i Hovrätten för Västra Sverige och yrkade att hovrätten skulle ogilla K.-J.H:s yrkande om s.k. superförmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen.

K.-J.H. motsatte sig konkursboets ändringsyrkande.

Hovrätten (hovrättsråden Kent Jönsson, Peter Islander och Per Renell) anförde i beslut den 21 november 2012:

Skäl

Allmän förmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen, s.k. superförmånsrätt, följer enligt lagtextens lydelse med fordringar som grundar sig på avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke träffat under en företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion. Av lagtexten framgår således inte med tydlighet om fordringar som uppkommit efter det att företagsrekonstruktionen avslutats - men som grundar sig på avtal som träffats under rekonstruktionen - omfattas av superförmånsrätt eller ej.

Lagtextens utformning skulle dock kunna uppfattas som att samtliga fordringar som grundar sig på avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke träffat under en företagsrekonstruktion omfattas av superförmånsrätt, oavsett om fordringen uppstått under eller efter rekonstruktionsförfarandet. En sådan tolkning skulle främja inte bara den anställdes - här K.-J.H:s - intresse av att säkerställa sin position vid en efterföljande konkurs i det bolag han anställts i under en så kritisk period som en företagsrekonstruktion utan även intresset av att bolag som genomgår en företagsrekonstruktion ska kunna knyta till sig kompetent personal som kan bidra till bolagets fortlevnad. Det övergripande syftet med bestämmelsen är dock att öka ett krisdrabbat företags möjligheter att finansiera sin verksamhet under en rekonstruktionsperiod så att därmed konkurs kan undvikas. Inledningsvis kan det därför konstateras att det generellt framstår som mest förenligt med bestämmelsens syfte att superförmånsrätten omfattar fordringar som grundar sig på avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke träffat under rekonstruktionen och som har uppkommit under rekonstruktionsperioden.

Förarbetena till det aktuella lagrummet (prop. 1995/96:5 s. 130 ff. och 226 f.) ger inte något klart svar på frågan om fordringar som grundar sig på avtal som träffats under företagsrekonstruktionen men uppkommit efter det att rekonstruktionen avslutats omfattas av superförmånsrätt. Av intresse för

frågan är emellertid att det i propositionen anges att det förhållandet att fordringarna ska grunda sig på avtal som träffats under företagsrekonstruktionen innebär att det inte räcker att de har intjänats under denna tid eller på något annat sätt kan anses hänföra sig till den tiden (a. prop. s. 227). Uttalandet kan, enligt hovrättens mening, tolkas som att det är en nödvändig men inte tillräcklig förutsättning att den fordran som görs gällande ska ha uppkommit under rekonstruktionsförfarandet för att omfattas av superförmånsrätt. Detta synsätt vinner också stöd av uttalanden i Insolvensutredningens slutbetänkande Lag om företagsrekonstruktion (SOU 1992:113), där det framgår att utredningen, när förmånsrättsordningen diskuterades, ansåg att den tidsperiod som förmånsrätten kan avse inte bör bli alltför lång och att man därvid får falla tillbaka på reglerna om upphörande av förfarandet (a.a. s. 339). Vidare anges i betänkandet att ett beslut om upphörande av företagsrekonstruktion ska bilda slutpunkten för de rättsverkningar som är förenade med företagsrekonstruktionen (a.a. s. 376).

Mot bakgrund av det ovanstående anser hovrätten att bestämmelsen har innebörden att superförmånsrätten omfattar fordringar som grundar sig på avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke har träffat under rekonstruktionen och som har uppkommit under rekonstruktionsperioden. I förevarande fall måste K.-J.H:s fordran således, för att omfattas av superförmånsrätt i konkursen, ha uppkommit under tiden för företagsrekonstruktionen.

Av praxis framgår att en fordran i vissa sammanhang, vid bestämmande av tidpunkten för dess uppkomst, kan anses ha förelegat vid en viss given tidpunkt trots att den inte slutligt uppkommit vid denna tidpunkt. För att så ska kunna ske krävs att viss eller vissa - om än inte alla - för fordringens slutliga tillblivelse nödvändiga omständigheter förelegat vid tidpunkten. Av stor betydelse för frågan om en fordrans uppkomsttidpunkt - när omständigheterna är sådana att fordringen vid den kritiska tidpunkten kan sägas ha varit svävande - är syftet med den bestämmelse vars tillämpning är i fråga (jfr NJA 2009 s. 291).

K.-J.H. har ostridigt ingått avtal om anställning under företagsrekonstruktionen. Vidare är det ostridigt att uppsägning har skett efter det att företagsrekonstruktionen hade avslutats samt att den fordran målet gäller avser K.-J.H:s uppsägningslön enligt anställningsavtalet. Frågan är således om anställningsavtalets ingående är tillräckligt för att anse att fordran uppkom under rekonstruktionsperioden. Hovrätten gör därvid följande överväganden. Lönefordringar uppkommer vanligen löpande allteftersom arbete utförs. På motsvarande sätt förhåller det sig med uppsägningslön som kan sägas uppkomma genom själva uppsägningshandlingen (här bortses från den arbetsplikt som kan föreligga under uppsägningstiden). Redan härav - och i konsekvens med hovrättens bedömning ovan - följer att K.-J.H:s fordran inte omfattas av superförmånsrätt. Därtill kan dock läggas att konsekvensen av att, trots det anförda, låta superförmånsrätten omfatta även uppsägningslön, när som i detta fall uppsägning skett efter att företagsrekonstruktionen avslutats, skulle bli en framtida belastning på det bolag som genomgått en företagsrekonstruktion. Belastningen skulle dels kunna försvåra framtida kreditgivning genom att värdet av det rekonstruerade bolagets företagshypotek urholkas, dels innebära en svårighet för företagsrekonstruktören i avvägningen mellan ett snabbt och ett för framtiden lyckosamt avslutande av företagsrekonstruktionen. Härtill kommer olägenheterna som skulle följa med frågan om superförmånsrätten ska kvarstå även efter omförhandling av fortlöpande avtal som sker efter att rekonstruktionen avslutats.

Sammantaget menar hovrätten att de skäl som talar för att K.-J.H:s fordran inte omfattas av superförmånsrätt, då också med beaktande av den ovan redovisade allmänna principen om när uppsägningslön normalt kan sägas uppkomma, väger tyngre än de som talar för det motsatta. Konkursförvaltarens överklagande ska därför bifallas.

Slut

Med ändring av tingsrättens beslut ogillar hovrätten K.-J.H:s yrkande om rätt till s.k. superförmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrätts-lagen, till följd att K.-J.H:s fordran i konkursen inte ska ges annan rätt än vad konkursförvaltaren angett.

Högsta domstolen

K.-J.H. överklagade och yrkade att HD skulle, med ändring av hovrättens beslut, fastställa att den fordran som han hade bevakat i CDC construction & services AB:s konkurs skulle vara förenad med förmånsrätt i konkursen enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen.

CDC construction & services AB:s konkursbo motsatte sig att hovrättens beslut ändrades.

HD avgjorde målet efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Emilie Strömberg, föreslog i betänkande följande beslut:

Skäl

Bakgrund och frågan i målet

- - -.

Tillämpliga lagregler och frågan i målet

Vid konkurs har borgenärerna rätt till inbördes betalning enligt reglerna i förmånsrättslagen. Förmånsrättsordningen har till syfte att i vissa fall åsidosätta den generella regeln om likabehandling mellan borgenärer då samhällsekonomiska och/eller sociala intressen är så betydande att de talar för att gynna en viss borgenärsgrupp.

Först i ordningen vid en konkurs kommer de s.k. massafordringarna, t.ex. arvode till konkursförvaltaren och kostnader som konkursboet dragit på sig under konkurstiden. Sedan kommer förmånsrätterna. Förmånsrätt till betalning är särskild eller allmän. Vilka fordringar som är utrustade med allmän förmånsrätt anges i 10-13 §§ förmånsrättslagen. Företrädet mellan dessa fordringar regleras av paragrafföljden och 14 §. Grundregeln är att särskild förmånsrätt har företräde framför allmän förmånsrätt. En fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § eller 10 a § kan dock under vissa- förutsättningar tas ut före vissa särskilda förmånsrätter i lös egendom (15 §). I ett sådant fall har kreditgivarens fordran således rätt att bli täckt före fordran som är förenad med t.ex. säkerhet i företagshypotek.

En näringsidkare som har betalningssvårigheter kan, enligt bestämmelserna i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion, efter beslut av domstol få till stånd ett särskilt förfarande för att rekonstruera sin verksamhet (företagsrekonstruktion). Förfarandet enligt lagen om företagsrekonstruktion syftar till att ge gäldenärsföretaget rådrum från borgenärernas aktioner så att gäldenären kan rekonstruera sitt företag med de bästa ekonomiska förutsättningarna utanför konkursinstitutets ram. Företagsrekonstruktion är alltså ett instrument för att återställa lönsamheten hos ett företag med betalningssvårigheter.

Under en företagsrekonstruktion får gäldenären inte utan rekonstruktörens samtycke bl.a. åta sig nya förpliktelser (2 kap. 15 § lagen om företagsrekonstruktion). Om gäldenären ingår nya avtal under företagsrekonstruktionen, med rekonstruktörens samtycke, får fordringar som

grundar sig på ett sådant avtal förstärkt förmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen, s.k. superförmånsrätt, i en efterföljande konkurs.

Vid bestämmelsens tillkomst diskuterades frågan om förmånsrättens omfattning. Frågan var om förmånsrätten skulle omfatta inte bara fordringar som grundades på avtal som ingåtts under rekonstruktionen utan fordringar i den mån de på ett eller annat sätt avsåg rekonstruktionsperioden. Departementschefen anförde dock att det knappast var tänkbart att ge bästa allmänna förmånsrätt åt alla fordringar som i någon mening avser eller intjänas under rekonstruktionsperioden. En så vidsträckt förmånsrätt skulle ge de angivna fordringarna en omotiverat förmånlig ställning och hota värdet av andra förmånsrätter, t.ex. företagshypotek. En sådan förmånsrätt ansågs inte heller motiverad för att underlätta rekonstruktion (prop. 1995/96:5 s. 133).

Eftersom frågan om när en fordran uppkommer kan vara svår att besvara generellt var det enligt regeringens mening vidare en fördel om en lagteknisk lösning kunde väljas där man undvek att tala om fordrans uppkomst som det avgörande momentet. I stället borde det, enligt regeringen, uttryckligen anges i bestämmelsen att de fordringar som åsyftas är de som grundas på ett avtal som gäldenären träffat under företagsrekonstruktionen (a. prop. s. 130 ff. och 227). Regeringen konstaterade således att frågan om vilka fordringar som ska omfattas av förmånsrätten måste prövas med beaktande av relevanta omständigheter, dock utan att innebörden av ett juridiskt begrepp är avgörande (a. prop. s. 134).

Att en fordran har intjänats eller på något annat sätt kan anses hänförlig till tiden för företagsrekonstruktion innebär således inte att den får förmånsrätt. Det avgörande är i stället att ett avtal, med rekonstruktörens samtycke, har träffats under rekonstruktionen. Således ska alla fordringar, inklusive lönefordringar, som grundas på avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke träffat under en företagsrekonstruktion vara förenade med bästa allmänna förmånsrätt. Något krav på att fordran också ska ha intjänats under den period då rekonstruktionen pågått föreligger inte.

Varken i lagen om företagsrekonstruktion eller i konkurslagen finns någon föreskrift om när en fordran ska anses uppkommen. Den allmänna utgångspunkten synes dock vara att en fordran enligt huvudregeln anses ha uppkommit vid den tidpunkt då avtalet träffades (se t.ex. Lars Welamson och Mikael Mellqvist, Konkurs, 10 uppl. 2013, s. 188 ff., Trygve Hellners och Mikael Mellqvist, Lagen om företagsrekonstruktion, 2013, s. 170 ff., Erik Danhard, Konkursarbetsrätt, 5 uppl. 2014, s. 458). Även enligt uttalanden i förarbeten till lagen om företagsrekonstruktion (prop. 1995/96:5 s. 132 f. och 362) är utgångspunkten att en fordran uppkommer då avtal träffas mellan parterna, dock påtalas att man inte utan vidare kan utgå från denna regel. Inte sällan sägs fordran ha uppkommit när den "väsentliga grunden" för den förelåg. Som HD tidigare konstaterat kan detta dock inte uppfattas som en tillämpning av en styrande rättsprincip, utan det torde närmast vara att förstå som ett sätt att legitimera eller bekräfta en slutsats som vilar på de överväganden som det särskilda fallet föranleder (NJA 2009 s. 291).

Även om utgångspunkten således ofta synes vara att en fordran uppkommer vid tidpunkten för avtals ingående finns inte någon för alla fall gällande princip för att bestämma när en fordran ska anses ha uppkommit. Att en fordran inte slutligt uppkommit vid en kritisk tidpunkt hindrar inte att den i en specifik tillämpningssituation ändå kan anses ha förelegat då, om åtminstone viss eller vissa - om än inte alla - för fordringens slutliga tillblivelse nödvändiga omständigheter förelegat vid tidpunkten. Av stor betydelse för frågan om en fordrans uppkomsttidpunkt - när omständigheterna är sådana att fordringen vid den kritiska tidpunkten kan sägas ha varit svävande - är syftet med den bestämmelse vars tillämpning är i fråga (se NJA 2009 s. 291).

I enlighet härmed bör således en helhetsbedömning göras av syftet med lagen om företagsrekonstruktion, syftet med bestämmelsen i 10 § första stycket 4

förmånsrättslagen och det sammanhang som K.-J.H:s fordran görs gällande.

Bedömningen i detta fall

Syftet med lagen om företagsrekonstruktion är att förbättra överlevnadschanserna för i grunden lönsamma företag. För att en rekonstruktion ska bli lyckosam fordras arbetsro under rekonstruktionen och förutsättningar för att nödvändiga förändringar ska kunna genomföras och nya avtal träffas. Den aktuella bestämmelsen i förmånsrättslagen syftar till att ge borgenärerna, som är medvetna om att de ingår ett osäkert avtal med en svag part, extra god säkerhet för sina fordringar. Detta som ett led i att maximera företagets möjligheter att överleva.

Det är inte orimligt att tänka sig att ett villkor om viss uppsägningstid är av stor vikt, kanske en förutsättning, för att ett företag under rekonstruktion ska kunna anställa en person med rätt kompetens som verkställande direktör. Det är i ett för bolaget mycket osäkert läge som personen i fråga anställs och för arbetstagaren medför en sådan anställning en högre risk än normalt att drabbas av uppsägning.

I praxis som rör konkursrättsliga sammanhang har fordran på lön ansetts ha sin väsentliga grund i det bakomliggande anställningsförhållandet (se t.ex. NJA 1979 s. 253, NJA 1983 s. 350 och NJA 1998 s. 834). Det betyder att vid en konkurs anses en lönefordran uppkommen innan konkursbeslutet meddelades om anställningsavtalet har träffats före denna tidpunkt. I NJA 1983 s. 350 konstaterar HD särskilt att det förhållandet att fordran på uppsägningslön under konkurs anses ha uppkommit före konkursbeslutet har sin grund i att anställningsavtalet har träffats dessförinnan. HD har vidare i NJA 2012 s. 876, angående rätten till kvittning, konstaterat att om ett anställningsavtal har träffats innan ett konkursbeslut meddelas kan en lönefordran göras gällande i konkursen, även om fordran förfaller till betalning först efter konkursbeslutet.

Mot bakgrund av de aktuella bestämmelsernas syften samt i enlighet med ovan redovisade praxis ska K.-J.H:s fordran på uppsägningslön anses ha uppkommit redan i samband med avtalets ingående. K.-J.H:s fordran ska därmed vara förenad med förmånsrätt i konkursen enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen.

HD:s avgörande

Se HD:s beslut.

HD (justitieråden Marianne Lundius, Kerstin Calissendorff, Johnny Herre, Agneta Bäcklund och Svante O. Johansson, referent) meddelade den 9 maj 2014 följande slutliga beslut:

Skäl

Bakgrund och frågan i HD

1. Tingsrätten beslutade den 12 juli 2010 om företagsrekonstruktion av CDC construction & services AB enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion. Den 30 juli 2010 anställdes K.-J.H., med rekonstruktörens samtycke, som verkställande direktör. Enligt anställningsavtalet var uppsägningstiden tolv månader vid uppsägning från bolagets sida.
2. Rekonstruktionen avslutades med offentligt ackord den 30 november 2010. Bolaget försattes i konkurs den 23 juni 2011. Konkursförvaltaren sade den 1 juli 2011 upp K.-J.H. med anledning av konkursen.
3. K.-J.H. bevakade i konkursen en fordran på tolv månaders uppsägningslön med förmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen. Konkursförvaltaren gjorde anmärkning mot bevakningen och hävdade bl.a. att

fordran inte var förenad med den bevakade förmånsrätten. Tingsrätten ogillade konkursförvaltarens anmärkningar och förklarade att K.-J.H:s fordran var förenad med den yrkade förmånsrätten.

4. Konkursförvaltaren överklagade och yrkade att hovrätten skulle ogilla den K.-J.H. tillerkända förmånsrätten under åberopande av att sådan rätt kan följa enbart med en lönefordran som har intjänats under företagsrekonstruktionen; sedan rekonstruktionen har avslutats kan ingen ny förmånsrätt tillkomma. Hovrätten har genom det överklagade beslutet ogillat K.-J.H:s yrkande om förmånsrätt.

5. Frågan i HD är huruvida K.-J.H:s fordran på uppsägningslön är förenad med förmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen.

Rättsliga utgångspunkter

6. Företagsrekonstruktion möjliggör för ett företag med betalningssvårigheter att få till stånd ett särskilt förfarande för att rekonstruera företaget. Utsikten att vid betalningsinställelse finansiera en fortsatt drift av verksamheten är ofta osäker. Tanken med förfarandet enligt lagen om företagsrekonstruktion är därför att företaget ska få ett rådrum under vilket det ska lämnas möjlighet att, utan risk för exekutiva åtgärder från borgenär, försöka bringa ordning i företagets ekonomiska situation.

7. För att en företagsrekonstruktion ska lyckas krävs att det finns förutsättningar för att nya avtal ska kunna träffas; t.ex. kan nya krediter behövas och ingångna avtal kan vara nödvändiga att omförhandla. Då kan det inte förväntas att någon medvetet tar den risk som det innebär att skaffa sig prioriterade fordringar mot gäldenären. I samband med att lagen om företagsrekonstruktion antogs infördes därför en bestämmelse i förmånsrättslagen om allmän förmånsrätt för fordringar som grundar sig på avtal som träffats under rekonstruktionstiden med rekonstruktörens samtycke (10 § första stycket 4 förmånsrättslagen).

8. Vid tillkomsten av den nya bestämmelsen i förmånsrättslagen diskuterades vilka fordringar som skulle omfattas av förmånsrätten. Regeringen anförde att ett system där nytillkomna fordringar prioriterades framför t.ex. företagshypotek skulle öka det krisdrabbade företagets utsikter att lyckas med rekonstruktionen. Emellertid ansåg regeringen att den nya förmånsrätten inte skulle utsträckas till att omfatta fordringar som grundar sig på tidigare ingångna avtal avseende löpande prestationer som hade tjänats in under rekonstruktionsförfarandet, eftersom det skulle ge många fordringar en omotiverat förmånlig ställning. Beträffande avgränsningen av vad som avsågs med nytillkomna fordringar anförde regeringen, efter påpekande från Lagrådet, att det kunde vara svårt att avgöra när en fordran uppkommer (jfr angående detta begrepp i andra sammanhang t.ex. 3 kap. 3 § lagen om företagsrekonstruktion och 5 kap. 1 § konkurslagen). För att undvika detta problem blev regeringens slutsats att förmånsrätten i princip skulle gälla enbart fordringar som grundas på avtal som gäldenären har träffat under förfarandet. (Se prop. 1995/96:5 s. 132 ff.)

9. Förmånsrätt enligt bestämmelsen förutsätter, förutom att fordran grundas på ett avtal som har träffats under rekonstruktionen, att rekonstruktören har gett sitt samtycke till avtalet. Ytterligare förutsättningar uppställs inte för att fordran ska omfattas av förmånsrätten. Det ankommer alltså på rekonstruktören att se till att företagshypotekets värde inte minskar onödigt mycket på grund av fordringar grundade på sådana avtal. Detta kan ske t.ex. genom att tidsbegränsa anställningsavtalet eller genom att tillse att det ska bli föremål för omförhandling sedan rekonstruktionen har avslutats. Någon begränsning i övrigt av förmånsrätten - såsom är fallet beträffande t.ex. lönefordringar enligt 12 § förmånsrättslagen - finns inte för förmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 (jfr a. prop. s. 199).

10. Det kan således konstateras att förmånsrätt föreligger om fordran grundar sig på ett avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke har ingått under rekonstruktionen, oavsett när fordran tjänats in eller om den kan göras gällande först sedan rekonstruktionen avslutats.

Bedömningen i detta fall

11. Det är ostridigt att K.-J.H. under företagsrekonstruktionen ingick ett anställningsavtal med bolaget och att rekonstruktören samtyckte till avtalet. Den i konkursen bevakade fordran på uppsägningslön har sin grund i det nämnda avtalet (jfr NJA 1979 s. 253 och NJA 1983 s. 350). Trots att uppsägningen skedde först sedan rekonstruktionen hade avslutats, ska fordran i enlighet med vad som ovan anförts vara förenad med förmånsrätt i konkursen enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen.

HD:s avgörande

Med ändring av hovrättens beslut fastställer HD att den fordran som K.-J.H. har bevakat i CDC construction & services AB:s konkurs ska vara förenad med förmånsrätt i konkursen enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen (1970:979).

HD:s beslut meddelat: den 9 maj 2014.

Mål nr: Ö 5644-12.

Lagrum: 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

Sökord: Förmånsrätt; Konkurs; Företagsrekonstruktion; Uppsägningslön
